

TAJNI SASTANAK

SUNCE je hladno nebesko telo. Srce mu je trnje od leda. Svetlost mu je nemilosrdna. U februaru, drveće je suvo, reka skamenjena, kao da izvor više ne bljuje vodu a more više ne može da je guta. Vreme se koči. Ujutro – nikakvog zvuka, nema ptičje pesme, ničega. Onda, jedan automobil, pa još jedan, i, iznenada, koraci, siluete što se ne mogu videti. Inspicijent je udario tri puta, ali zavesa se nije podigla.

Ponedeljak je, grad se miče iza zastora od magle. Ljudi odlaze na posao, kao i svakog dana, hvataju tramvaj, autobus, provlače se da bi izašli na sprat vozila, gde sanjare po ciči zimi. Ali 20. februar te godine nije bio datum poput drugih. Pa ipak, većina ljudi provela je prepodne rmbajući, zaronjena u onu veliku, prikladnu laž zvanu rad, u čijim se sitnim pokretima sabira jedna nemušta, dolična istina, i gde se čitava epopeja našeg bitisanja sažima u marljivoj pantomimi. Tako je protekao dan, spokojan, uobičajen. I dok

je svako išao tamo-amoo između kuće i fabrike, između pijace i malog dvorišta gde se širi veš, potom, uveče, između kancelarije i kafanice, pa se naposletku vraćao svom domu, na obali reke Špreje, veoma daleko od pristojnog posla, veoma daleko od porodičnog života, neka gospoda iskrcavala su se iz automobila ispred jedne palate. Ponizno su im otvorili vrata, a oni su izašli iz velikih crnih limuzina, i prodefilovali, jedan za drugim, ispod masivnih stubova od pešćara.

Bilo ih je dvadeset četiri, kraj suvog drveća na obali, dvadeset četiri kaputa, crna, boje kestena ili konjaka, dvadeset četiri para naramenica punjenih vunom, dvadeset četiri trodelna odela, isti broj pantalona s naborima i širokom manžetnom. Senke su ušle u veliko predvorje palate predsednika Skupštine; ali uskoro više neće biti Skupštine, više neće biti predsednika, a za nekoliko godina više neće biti ni skupštinskog zdanja, ostaće samo gomila ruševina što se dime.

Ali zasada, skidaju se dvadeset četiri pustena šešira i otkrivaju dvadeset četiri ćelave glave ili venca od sedih vlasi. Dostojanstveno rukovanje pre stupanja na scenu. Ugledni velikaši su tu, u velikom predvorju; razmenjuju šaljive reči,

reći dostojne poštovanja; čovek bi pomislio da prisustvuje pomalo uštogljenom početku neke vrtne zabave.

Dvadeset četiri siluete prilježno su prešle prvi niz stepenika, zatim progutale stope sledećeg stepeništa, jednu po jednu, zastajući povremeno kako im se vremešno srce ne bi premorilo, pa su se, šake čvrsto stegnute oko bakarne šipke, polusklopljenih očiju, uzverale, kao na gomilu nevidljivog uvelog lišća, ne diveći se ni otmenim stubićima, ni svodovima. Povelili su ih nadesno, kroz malo predsoblje, a odatle su se, posle nekoliko koraka po podu sa šarom nalik šahovskoj tabli, uspele uz tridesetak stepenica što su vodile na drugi sprat. Ne znam ko je bio prvi penjač na užetu, u suštini nije mnogo bitno, pošto su sva dvadesetčetvorica imala da učine potpuno istu stvar, to jest da, prateći isti put, skrenu desno, oko stepeništa, i najzad, kroz širom otvorena dvokrilna vrata sa svoje leve strane, uđu u salon.

Književnost, kažu, dopušta sve. Ja bih, dakle, njih mogao naterati da se beskonačno vrte po Penrouzovim stepenicama, nikad više ne bi mogli ni da siđu ni da se popnu, radili bi uvek i jedno i drugo istovremeno. I zaista, knjige nam

pomalo stvaraju takav utisak. Vreme reči, zbijeno ili tečno, neprobojno ili pretrpano, gusto, razvučeno, zrnasto, koči pokrete, okamenjuje. Naši likovi zauvek su u palati, kao u začaranom zamku. Gromom pogođeni već na ulazu, sleđeni, obamrli. Vrata su istovremeno otvorena i zatvorena, timpanoni su oveštali, izvaljeni, uništeni ili premalani. Stepenište se sija, ali je prazno, luster se cakli, ali je zgasnuo. U vremenu smo svuda u isti mah. Tako se Albert Fegler popeo stepenicama do prvog odmorišta, i tamo se mašio za svoju lažnu kragnu, znojav, štaviše u goloj vodi, s blagom vrtoglavicom. Pod velikim zlatastim lampionom što je obasjavao nizove stepenika, namestio je prsluk, otkopčao jedno dugme, raširio lažnu kragnu. Možda je i Gustav Krup zastao na odmorištu, dobacio Albertu koju saosećajnu reč, malu izreku o starosti, uglavnom, možda je pokazao solidarnost. Gustav je potom nastavio svojim putem, a Albert Fegler ostao je nekoliko trenutaka tu, sam ispod lusteru, velike pozlaćene biljke sa ogromnom svetlećom kuglom u sredini.

Konačno su ušli u mali salon. Volf-Ditrih, lični sekretar Karla fon Simensa, na trenutak je hvatao zjala kraj staklenih vrata, dok mu se

pogled vukao po tankom slojuinja koji je prekrivao balkon. Nakratko se sklonio od belosvetskih zakulisnih radnji, dembelišući među lopticama pamuka. I dok drugi ćaskaju i duvane „montekristo”, naklapajući o njegovom bež ili tamnodrap omotaču – jedni naklonjeniji kremastoj slasti, drugi oštrom ukusu, a svi poklonici golemih kalibara, tompus-pljuga – dok rasejano gnječe svoje prstenje, prevučeno čistim zlatom, on, Volf-Ditrih, sanjari pokraj prozora, leluja se između golih grana i pluta po Špreji.

Nekoliko koraka odatle, diveći se tananim gipsanim figuricama što krasi tavanicu, Vilhelm fon Opel diže i spušta velike okrugle naočari. I taj je među onima čija se porodica vinula k nama iz davnih vremena, od sitnog zemljoposjednika iz županije Braubach, i uznapredovala, gomilajući sudske odore i liktorske snopove, male majure i državne službe, od činovnikā, najpre, potom gradonačelnikā, pa do trenutka kada je Adam – izašavši iz nedokučive majčine utrobe, a kasnije usvojivši sve cipe bravarskog zanata – osmislio izvanrednu šivaću mašinu, s kojom je porodica istinski počela da širi svoj uticaj. Adam, međutim, ništa zapravo nije izumeo. Zaposlio se kod

jednog proizvođača šivaćih mašina, tamo je posmatrao, povijao leđa, a onda je malo unapredio modele. Oženio se Sofijom Šeler, koja mu je donela bogat miraz, i svojoj prvoj mašini dao je ženino ime. Od tada se proizvodnja samo uvećavala. Bilo je dovoljno nekoliko godina da šivaća mašina uđe u upotrebu, da se nađe na vremenskoj krivulji i postane deo ljudskih navika. Pravi izumi Adama Opela su poranili. Kad je svojim šivaćim mašinama osigurao uspeh, bacio se na velosipede. Ali jedne noći, neki čudan glas uvukao mu se kroz odškrinuta vrata; vlastito srce učinilo mu se hladnim, tako hladnim. Nisu to izumitelji šivaće mašine kamčili naknadu za korišćenje patenta, nisu to njegovi radnici zahtevali svoj deo dobiti, već je Bog tražio njegovu dušu; i valjalo ju je predati.

Ali preduzeća ne umiru poput ljudi. Ona su tajanstvena tela što nikad ne nestaju. Nadalje su pod markom „opel” prodavani bicikli, potom automobili. U vreme smrti svog osnivača, firma je već brojala hiljadu petsto zaposlenih. I samo je rasla. Preduzeće je lice čija se sva krv vraća u glavu. To se zove pravno lice. Njegov život traje mnogo duže od našeg. Dakle, tog 20. februara,

kada Vilhelm tone u misli u malom salonu predsednika Rajhstaga, kompanija „Opel” već je stara dama. Danas je ona tek imperija u drugoj imperiji, i u veoma je dalekoj vezi sa šivaćim mašinama starog Adama. I možda kompanija „Opel” jeste vrlo bogata stara dama, ali ipak je toliko stara da se više skoro i ne primećuje, stopila se s okolinom. Naime, kompanija „Opel” sada je daleko starija od mnogih država, starija je od Libana, starija i od same Nemačke, starija od većine afričkih država, starija od Butana, a bogovi su upravo tamo otišli da se kriju u oblacima.